

Tasdawit Eebderrehman Mira n Bgayet

Tamezdayt n Tsekliwin d Tutlayin

Tasga n Tutlayt d Yidles n Tmaziyt

Tazrawt n Master

Tayult n tesnilest

Asentel

**Tazrawt tasnamkant n tuhutin
deg snat n temnađin (Rafur d
Weqqas) : Aglam d userwes**

Syur :

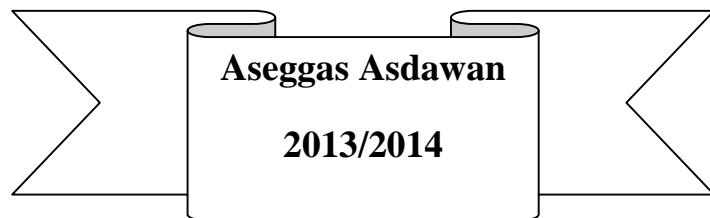
AIT BARA.Koussaila

HABIB. Dalila

HAFFAD. Kaissa

S Imedad n Mass :

BERKAI. A. A



Asnemmer

Deg tazwara ad as-nini tanemmirt tamuqqrant i Mass BERKAI. A.A
id-yezgan i lmendad n tezrawt-a alami d taggara.

Tanemmirt dayen i yal yiwen i day-d-yefkan afus n tallelt ladya
imsulya-nney.

Abuddu

Ad buddey leqdic-a i :

- ❖ **Yemma d baba Ezizen fell-i ad yeseyzeb
rebbi deg lemer-nsen.**
- ❖ **Wayetma d yessetma : Karim, Kamel,
Tawes d Kamilya.**
- ❖ **Tawacult Haffad anda ma tella.**
- ❖ **Xwali d xwalti d twaculin-nsen.**
- ❖ **Timdukkal-iw : Samiya, Liliya, Lamia,
Yamina, Salma, Karima...**
- ❖ **Wid i ixedmen yef tmaziġ s wulawen-nsen.**

Kaysa

Abuddu

Ad buddey leqdic-a i :

- ❖ Wejgu alemmas n waxxam-nney, baba εzizen fell-i, ad-at-yerhem rebbi, i yemma tazizt ad yesεyzeñ rebbi deg lemer-is.
- ❖ Wergaz-iw εzizen yarwan tazla yidi.
- ❖ Watmaten-iw : Khlifa d warraw-is, Koussaila, Massi, Nihal.
- ❖ Samir d tmettut-is d mni-s Laifa amecuh.
- ❖ Yacine d amazuz-nney d Younes.
- ❖ Yessetma, Mezhouda d wargaz-is Salem d warraw-nsen, Moukrane, Mbarka, Nacer.
- ❖ Nouara d wargaz-is Smail d warraw-nsen, Zaina, Louandas, Islam.
- ❖ Yimyaren-iw d ilewsan-iw akked d tlewsatin-iw d yergazen-nsent d warraw-nsent.
- ❖ Temdukkal-iw merri.

Abuddu

Ad buddeγ leqdic-a i :

- ❖ **Yemma d baba εzizen fell-i ad yesεyzeʃ
rebbi deg lemer-nseñ.**
- ❖ **Waqetma d yessetma.**
- ❖ **Tawacult Ait Bara anda ma tella.**
- ❖ **Indukkal-iw merra.**
- ❖ **I wid akk i ieawnen deg tεzrawt-a.**

koussaila

Agbur

Asewzel

Tazwart

I- Aħric n tesnarrayt

I-1- Afran n usentel.....	12
I-2- Iswan n tezrawt.....	12
I-3- Afran n temnađin.....	12
I-4- Asissen n temnađin.....	13
I-5- Asissen n yimsulja.....	13
I-6- Asastan.....	15
I-7- Asagem.....	15

II- Aħric ażrayan

II-1- Kra n tniktiwin ilaqen

II-1-1- Tasnamka.....	17
II-1-2- Agetnamek.....	17
II-1-3- Aynamek.....	17
II-1-4- Awal.....	18
II-1-5- Tabadut n tbadut.....	18
II-1-6- Taggayin n tbadut.....	18
a- Tabadut tamezzult.....	18

b- Tabadut tasnalγamkant.....	18
c- Tabadut s tizin.....	18
d- Tabadut s tmegdiwt.....	18
e- Tabadut tabruyant.....	19

II-2 Tuhut

II-2-1-Tabadut n tuhutin.....	19
II-2-2-Tulmisin n tuhutin.....	19

III- Aħric n teslejt

III-1- Aglam.....	22
III-2- Aserwes.....	31
Taggrayt.....	36
Adlismuy.....	38
Ijentad.....	
Amawal.....	40
Asagem.....	43

Asewzel d yizamulen i nesseqdec deg tezrawt

G.M : Ger tamawt

Md : Amedya

Sb : Asebter

Atg : Ger taggara

* : Yemmal-d awalen imaynuten ara d-nessegzi deg umawal n tezrawt.

➤ : Yemmal-d awalen i wumi nga tasleqt.

● : Yemma-d aglam n wawalen i wumi nga tasleqt.

Tazwart

Tazwart tamatut

Tazwart tamatut

Tutlayt d allal n teywalt* i sseqdacen yimdanen deg tudert-nsen n yal ass, yesbadu-tt-id s yur Fardinand de Saussure am wakken « *d afares inmetti n umeslay dayen tagrumma* n umtawi i teddem tmetti, i wakken ed yessemres umdan tutlayt-a »¹*

Tutlayt tamaziyt d tin yebđan yef waṭas n tantaliwin yemgaraden ama deg temsislit ama deg umawal. Akken tebda tmaziyt d tantaliwin i bđant ula d nutenti d timeslayin, yal tamnađt temgarad yef tayed deg tmeslayt, deg ugsusrū, deg unamek.

Tuhutin* seg zik llant d asentel n uskasi*, yal wa amek i tent-yettwali. Deg teglest ijerrumanen ttnadin ad ʐren ma yella tuhutin d aħric n yinaw*, steqsayen ma yella d tasmilt tajerrumant tamanunt. Igrikiyen ttwalin tuhutin ur rewwidtent ara d tasmilt* iman-nsent, maca ħesben-tt d amur daxel n taggayin n yimerna. Ma yella d Irumanen d nitni i d imezwura i iħesben tuhutin d aħric n yinaw. Deg tallit-a i deg nella tuhut tuyal d aħric iman-is.²

Asentel n umahil-nney yerza "Tazrawt tasnamkant n tuhutin : Aglam* d userwes* deg snat n temnađin n Rafur d Weqqas.

- Ad neered ad nzer ma yella llant kra n tuhutin deg yiwit n temnađt, ulac-itent deg temnađt-nniđen.

Leqdic-nney d win yebđan yef krađ n yiħricen :

➤ Aħric amezwaru : yerza tasnarrayt deg-s nessegza-d i wacu nefren asentel-a , iswan n tezrawt, afran n temnađin, imsulya d usagm...

¹ « Un produit social du langage et un ensemble de convention nécessaire, adoptées par le corps social pour permettre l'exercice de cette faculté chez l'individus ».

² BURIDANT claude., (2006) : « L'interjection : Jeux et enjeux », in langages n° 161.

Tazwart tamatut

- Aḥric wis sin : yerza tizri, deg tazwara nesbadu-d kra n tniktiwin ilaqen, sin newwi-d awal γef tuhutin.
- Aḥric wis krad : Aḥric-a d win yerzan tasleḍt, deg-s nga tasleḍt i tuhutin i d-negmer, deg tazwara nga aglam sin nessebgen-d aserwes n tuhutin gar snat n temnađin-a.
Amahil-nney nfuk-it s teggrayt anida i d-newwi ameslay γef tezrawt-a d wanida nessawed.

Aḥric n tesnarrayt

Aħric I

Aħric n tasnarrayt

I- Aħric n tesnarrayt

I-1- Afran n usentel

Amahil-a d win ara d-yawin γef tuhutin n yiwt n tantala seg tantaliwin n tmaziyt (taqbaylit), anida neered ad d-nessebgen amgired yellan gar snat n temnađin i γef tella tezrawt-nney : Rafur d Weqqas.

Nefren asentel-a, acku ulac win i ixedmen fell-as, akken ad d-nawi tawwsa tamaynut i tesnilest n tmaziyt.

I-2- Iswan n tezrawt

Akken twalam asentel-a d win yellan d amaynut γer tesga n tmaziyt. Agmar, aglam d userwes gar snat n temnađin-nni i nezmer ad d-nekkles deg tezrawt-a :

- Assebgen n lemgarda n tuhutin gar temnađt n Rafur d Weqqas.
- Tazrawt-a d tin ara yilin d afus n lemawna i yemnadiyen ara ixedmen fell-as, acku nekkni nufa uguren muqqren deg tazwara.
- Asnerni n tmussni γef tuhutin d tiyri i yemnadiyen-nni.

I-3- Afran n temnađin

Leqdic-a d win i ibedden γef snat n temnađin, tamenzut d tamnađt n Rafur i d-yezgan deg wayir n Tubiret, ma yella d tis snat d Weqqas d tin yellan deg wayir n Bgayet.

Ayen i day yeğġan ad nefren timnađin-a i tezrawt-nney :

- d tawilat akked d lemawna i nufa γer yimezday n temnađin-a (Rafur d Weqqas).
- Asmeskel yellan deg tmeslayt gar temnađin Rafur akked d Weqqas.

Aħric I

Aħric n tasnarrayt

- Amgired yellan gar snat n temnađin deg tmeslayt d tin i d-yibanan mlih, anect-a yeğga tasleħt-nney ad tili teshel.

I-4- Asissen n temnađin

Rafur : D taddart i d-yezgan deg wayir n Tubiret d tin i ibeeden azal n 40 n yikilumitren γef temdint n Tubiret, ma yella γef temdint n Bgayet tebeed azal n 100 n yikilumitren, seg :

- Ugafa : Lئerc Amceddal

- Unżul : At Mensur

- Usammar : Ccerfa

- Anżul/amalu : Aħnif

Taddart n Rafur tesea azal n 13000 n yimezday.

Weqqas : D tayiwant i d-yezgan deg wayir n Bgayet, tebeed s 25 n yikilumitren γef teyremt n Bgayet. Tesea azal n 20000 n yimezday.

Tayiwant n Weqqas tezga-yas-d seg :

- Ugafa : Illel Agrakal

- Unżul : Tizi n Berber

- Usammar : Ssuq Letnin

- Umalu : Ticci

I-5- Asissen n yimsulja

Tasastant i nga i tezrawt-a d tin itekkan γef kra n yimsulja inaslijen n temnađin i γef yella leqdic-a, ama d argaz nej d tameħħut, aqcic nej taqcict...

Aħric I

Aħric n tasnarrayt

Tuhutin akken i d-nenna deg wayen yezrin d tid yettilin ġer umdan kulas.

I-5-1- Tafelwit n yimsulya

Uttu n	Isem	Tuzzuft	Taddart	Leemer	Aswir n tyuri
1	A, Nadiya	Tawtemt	Rafur	46	Aseggas wis krađ deg uyerbaz amenzu
2	H. Tawes	Tawtemt	Rafur	20	Aswir asdawan
3	H. Kamilya	Tawtemt	Rafur	19	Aseggas wis krađ deg tesnawit
4	H. Kaysa	Tawtemt	Rafur	25	Aswir asdawan
5	H. Kahina	Tawtemt	Rafur	16	Aseggas wis krađ deg uyerbaz alemmas
6	H. Salem	Awtem	Rafur	24	Aswir asdawan
7	H. Younes	Awtem	Rafur	22	Aswir asdawan
8	B. Meseuda	Tawtemt	Rafur	68	War tayuri
9	H. Nassima	Awtem	Rafur	21	Aseggas wis krađ deg tesnawit
10	H. Dalila	Tawtemt	Rafur	25	Aswir asdawan
11	H. Ahmed	Awtem	Rafur	15	Aswir wis sin deg uyerbaz alemmas
12	H. Hasiba	Tawtemt	Rafur	29	D tanelmadt
13	B. Amar	Awtem	Rafur	58	D aselmad
14	S. Salihah	Tawtemt	Rafur	48	Aswir wis krađ deg tesnawit
15	K. S	Tawtemt	Rafur	38	D taselmadt
16	A. L	Awtem	Weqqas	45	Aswir wis sin deg uyerbaz alemmas

Aħric I

Aħric n tasnarrayt

17	Abderrahman	Awtem	Weqqas	70	D aselmad
18	J. N	Awtem	Weqqas	36	D aselmad
19	M. I	Awtem	Weqqas	32	D aselmad
20	Y, O	Awtem	Weqqas	42	D aselmad

I-6- Tasstant

Deg tsistant-nney yessefk fell-aney ad nesseqdec kra n wallallen, gar-asen ad d-nebder azmam, imru, ladya ttawil n usekles n ššut « dictaphone », aselkim... Acku asentel-nney mačči d win yestehqen aseqsi d tririt, tuhutin d tidak anda lyaci ilaq ad d-slen i wakken ad tt-fehmen.

I-7- Asagem

Tarrayt n ugmar d aħric yesean azal muqqren, imi yal tazrewt tbedd γef usagem. Ammud n tsistant-nney yerza tuhutin, yetṭef-ay aṭas n wakud i wakken ad nessiwed ad t-id-negmer. Acku aneggaru-a mačči d win yehlaġen isteqsiyen, Ammud-nney nejmee-it-id deg temnať n Rafur, neww-id azal n 57 n tuhutin syin akkin nexdem aglam i wazal n 45, neserwes-itent d tid n Weqqas.

Aḥric n teżri

II- Aħric azrayan

II-1- Kra n tniktiwin ilaqen

II-1-1- Tasnamka

Tasnamka d yiwen n uħric gar yeħricen n tesnilest iswi-inas d azraw n yinumak n wawalen deg yiwt n tutlayt.

D awal i d-yekkan seg tussna + anamek, d tussna izerwen inumak n wawalen n tutlayt.

Neqqar annar asnamkan*, d annar i d-ijemien atas n wawalen s wawal nej s ugraw n wawalen n tutlayt.

Asegzawal n tesnilest (DUBOIS J et al,1994 : 427) yessegza-tt-id akka : « Deg uħric n tesnilest tamatut (...), tasnamka d allal n ugenses* n unamek n tinawin*. Tizri tasnamkant yewwi-d ad d-tawi imuta n usegzi asnamkan n tinawin... »¹

II-1-2- Agetnamek

Asegzawal n tesnilest (DUBOIS J. et al. 1994 : 381) yenna-d, « Neqqar i uzmil* mi ara yeseu atas n yinumak. »²

II-1-3- Aynamek

Deg usegzawal n tesnilest (DUBOIS J et al , 1994 : 323) yettwasbada-d akka : « Alyac* nej awal yettilli d aynamek* mi ara yeseu yiwen unamek. »³

¹ « Dans le cadre de la linguistique générale (...), la sémantique est un moyen de représentation du sens des énonces. La théorie sémantique doit rendre compte des règles générales conditionnant l'interprétation sémantiques des énonces... »P 427

² « On appelle polysémie la propriété d'un signe linguistique qui a plusieurs sens. »

³ « Un morphème ou un mot sont monosémique quand ils n'ont qu'un seul sens. »

II-1-4- Awal

LEHMAN A d MARTIN-BERTHET F (introduction à la lexicologie : 01) : « Tayunt n umawal d awal. Tumast* n wawal tbedd γef krađ n yiferdisen : talya, anamek d tesmilt tajerrumant. »⁴

II-1-5- Tabadut n tbadut

Tabadut d tarrayt n usegzi n wawalen i yellan deg tutlayt, tettili-d s wawalen ney s tefyar yettwassnen yakan.

II-1-6- Taggayin n tbadutin

a- Tabadut tamezzult/ tawayant*

Seg tama tessebgan-d d acu-t unbadu*, taggayt i ideg yella, seg tama nniden tessebgan-d tulmisin i t-id-immalen deg taggayt-a.

Md : - Cciḥ d taħcict d tarzagant, ttdawin yes-s lqqu.

b- Tabadut tasnalyamkant

D asbadu n wawal s wawal-nniden i yellan deg yiwen n twacult tasnalyamkant*yid-s.

Md : - Axeddaε : D win ixeddæen

- Aqezzab : D win yesqizziben

c- Tabadut s tizin*

D asbadu n tyawsa s tyawsa-nniden iquerben γur-s i yettwassnen ugar-is.

d- Tabadut s tmegdiwt*

⁴ « L'unité du lexique est un mot. L'identité d'un mot est constitué de trois éléments : Une forme, un sens et une catégorie grammaticale. »

Aħric II

Aħric n tezri

D sin n wawalen yesean yiwen n unamek maca mgaraden deg talya.

Md : - Ayefki = akuffay

e- Tabadut tabruyant*

D amagrad* i d-yessebganen aħric deg waṭas.

II-2- Tuhutin

II-2-1- Tabadut n tuhut

Tuhutin d taggayin* n wawalen irmeskilen* (ur ttbeddilen ara), temmal-d iħulfan (lferħ, zzexaf, ddemmar, urrif, tuffirt, aylif...).

Tuhut d asiwed n yizen* awezlan i umettwazan* (anebbeħ, azullu...).

Deg usegzawal n tesnilest (DUBOIS J et al, 1994 : 265), yenna-d : « Neqqar tuhut awal armeskil, i d-yettasen iman-is, d tafyirt i d-yettwasilyen yer yiman-is, war ma tesea assay* d yisumar-nniđen*. Temmal-d iħulfan, tezmer ad tili d : Aslales*, d udus* anisem*, d isem, d amyag, d amernu*... »⁵.

I-2-2- Tulmisin n tuhutin

C.Bally yefka-d atas n tulmisin tigejdanin n tuhutin.

- Asaka*-uguttu* n taggayin n yimawalen, tuhutin yer-sent awalen-tifyar n tutlayt, d wawalen-tifyar n umeslay.
- Gur-sent « talya n tuqqna n wawalen »
- Gur-sent krad n wazalen igejdanen :

⁵ « On appelle interjection un mot invariable, isolé, formant une phrase à lui seul, sans relation avec les autres propositions et exprimant une réaction affective vive : Onomatopée (chut, eh, oh, ah, etc), syntagmes nominaux (bonté divine, ma parole, etc), noms (ciel, Dieu, diable, etc), verbes (dis donc, allons, etc), adverbes (bien, eh bien, etc), etc ». P 265

Aħric II

Aħric n teżri

- Takunt*, mmalent-d iħulfan,
- Islalasen, aglam n tedyanin, tignatin...
- Timuliwin* ttakent-d inumal*...⁶

⁶ BURIDANT Claude., (2006) : « L'interjection : Jeux et enjeux », in languages n°164.

Aḥric n tesleğt

Aħric III

Aħric n teslejt

III- Aħric n teslejt

III-1- Aglam

➤ Aaaa... ! [a :::]

Md : - Aaaaa... ! Ad as-iniy i yemma.

Aaaaa ! Adiwenni 04 sb

- Qqaren-tt mi ara tili tħawsa tessexlæ.

➤ Aaaaε... ! [a ::ε]

Md : - Aaaε ! Stærfej.

Aaaε ! Adiwenni 32 sb

- Temmal-d lferħ.

➤ Aa...Ala ! [a :] [a :]

Md : - Ihu, d acu i txedmed akka ?

- Aa...ala ! Wallu.

Aa....ala ! Adiwenni 04 sb

- Temmal-d yiwen mi ara yili ur yedmi ara γef wayen ara s-d-tiniq, keċċ ad t-tesduqqsed.

➤ Aaεiiy ! [a :εi ::y]

Md : - Aaεiiy ! Ad rwun medden tadṣa.

Aaεiiy ! adiwenni 10 sb

- Tuhut-a yessexd-am-itt yiwen mi ara iwali lhaġa ur s-teegib ara, s umata temmal-d asteżżeber.

➤ Aaaε ! [a :ε]

Aħric III Aħric n teslejt

Md : - Iđelli i tečċid tabbaṭ n ccakula weħdem.

- Aaaε !

Aaaε ! Adiwenni 28 sb

- Ssexdamen-tt asmi ara issexser yiwen.

➤ **Aaa... ! [a : :]**

Md : -Aaa ! Ulac akk amek.

Aaa... ! Adiwenni 25 sb

- Tuhut-a yeqqar-itt i yiwen mi ara yeqdees layas.

➤ **Ay ! [ay]**

Md : -Ay ! Yenja-yi uqerruy-iw.

Ay ! Adiwenni 27 sb

- Temmal-d aqraħ.

➤ **Awwah ! [aWah], ih, ih ! [ih ih]**

Md : - Yella d acu i d-fficin d ajdid ?

- Awwah ! Ulac.

Awah ! Adiwenni 25 sb

Md : - Ih, ih ! Ansi ara d-γermez nekkini.

Ih, ih ! Adiwenni 20 sb

- Qqaren-tt-id i uwekked d utebbet.

➤ **Aha ! [aha], uuuh ! [u ::h]**

Md : - Aha ! Zreb.

Aħric III

Aħric n teslejt

Aha ! Adiwenni 01 sb

Md : - Uuuh ! d acu tebya tinna dayenni γur-i ?

Uuuh ! Adiwenni 23 sb

- Tuhut-a yeqqar-itt yiwen mi ara yetmella neγ yeεjuja, ama γef tħawsa, l'hedra...

➤ **Αεukaan ! [aεuk a::n]**

Md : _ Αεukaan ! Aha a sidi, zeεma ad as-tini, ruħ.

Αεukaan ! Adiwenni 04 sb

- yessexdam-itt yiwen mi ara yewhem neγ mi ara ibbahbi deg kra.

➤ **Aaa.....aaa..... ! [a :: a ::]**

Md : - Ayyer a yelli ? D acu i am-texdem, buċiċid ara kem-iceħden, ayyer ? Aaa.....aaa..... !

Aaa.....aaa..... ! Adiwenni 08 sb

- Qqaren-tt mi ara theqred yiwen neγ mi ara testahzid fell-as.

➤ **Aah d acu-t ! [ah d asu-t]**

Md : - Sliż Karima n nanna Faċma texdem laksida.

-Ah, d acu-t !

Ah d acu-t ! Adiwenni 09 sb

- Tuhut-a temmal-d mi ara yexlees yiwen, ur yedmi ara γef tħawsa, neγ mi ara yefqeε.

➤ **Aah ! [a :h], aaah ! [a ::h]**

Md : - Aah ! eni ulac tislit-im ad kem-txiwen .

Aħric III

Aħric n teslejt

Ah ! Adiwenni 24 sb

- Tuhut-a temmal-d mi ara yewhem yiwen.

➤ **Aah ! [a :h]**

Md : - Aah ! Nniy-as yerna tugi ad-iyi-t-id-tefk.

Aah ! Adiwenni 17 sb

- Sseqdacen-tt mi ara i tah yiwen.

➤ **Awwaah ! [aWa :h]**

Md : - Awwaah ! Ur qebbley ara akk.

Awwaah ! Adiwenni 25 sb

- tuhut-a qqaren-tt mi ara yetṭef yiwen deg irray-is.

➤ **Alalalaaaalala ! [allalala ::::lala]**

Md : - Alalalaaaalala ! Aeuken ziġi, ur tefhim ara akk.

Alalalaaaalala ! Adiwenni 31 sb

- Ssexdamen-tt mi ara yessyer yiwen aqerruy-is.

➤ **Alih alih ! [alih alih]**

Md : - Aql-i tura ad ruħej.

- Alih alih ! Tebbeg ssin.

Alih alih ! Adiwenni 12 sb

- Yeqqar-itt-id yiwen mi ara yerfu γef wayed.

➤ **Baabaabaabaabaaaa ! [ba :ba :ba :ba :::], Ihuuuh ! [ihu ::h]**

Md : - bababababaaaa ! D taweerant-nni.

Aħric III

Aħric n teslejt

Bababababaaaa ! Adiwenni 29 sb

- Tuhut-a temmal-d mi ara yestehzi ney mi ara yesteeref yiwen s wayed.
➤ **Ccah, nnah ! [Šah Nah]**

Md : - Ccah nnah ! Yerna berdey-tt.

Ccah, nnah ! Adiwenni 26 sb

- Qqaren-tt i yiwen mi ara yestahel ayen i das-yedran.
➤ **Aħlil ! [aħlil], a ddex ! [a Dəx], llah llah ! [Lah Lah], ger ger ! [gər gər]**

Md : - Aħlil ! Ma llan yergazen deg tmurt-a.

Md : - A ddex ! Mači akk akka i xeddmien medden.

Md : - Llah llah ! Ad tzewġemt kennemti, ad txedmemt ixxamen.

Aħlil ! Adiwenni 25 sb

A ddex ! Adiwenni 15 sb

Llah llah ! Adiwenni 16 sb

- Temmal-d mi ara teayred yiwen.
➤ **Nnaay ! [Na :y]**

Md : - Tezriż ass-a ur teyriż ara akk, cfu ! ad ak-iney gma-k, nnay !
Tenyid-ay.

Nnaay ! Adiwenni 19 sb

- Qqaren-tt mi ara k-icewwel yiwen.
➤ **Ihaaa ! [iha ::]**

Md : - Ihaaa ! Qerħent-iyi tuyat-iw.

Aħric III

Aħric n teslejt

Ihaaa ! Adiwenni 16 sb

- Temmal-d yiwen mi ara yilli yettwahqer.

➤ **Aaw ! [a :w]**

Md : - Nniγ-am fficin-d ligzamma, larebxa ad neseeddi.

-Aaw ! Dija.

Aaw ! Adiwenni 25 sb

- Ssaxdamen-tt mi ara yewhem yiwzn ney mi ara yexleξ.

➤ **Bbeħ ! [Bəħ], εεeq ! (Eəq]**

Md : - Yehwayi-d.

- Bbeħ ! Rrez akin fell-i.

Md : - Εεeq ! Yir rriha i yesea.

Bbeħ ! Adiwenni 20 sb

Εεeq ! Adiwenni 14 sb

- Tuhut-a temmal-d mi ara twaliż tayawsa i tyucced.

➤ **Buhbuh ! [buhbuh]**

Md : - Buhbuh a yelli wuh ! Mehsub mi tella tekkes-iyi lhif.

Buhbuh ! Adiwenni 24 sb

- Ssaxdamen-tt tuhut-a mi ara yesħisif yiwen.

➤ **Eħħ ! [əħ]**

Md : - Yerna meskint terrez deg uerur.

- Eħħ ! Nnay a rebbi, melmi akka melmi ?

Aħric III

Aħric n teslejt

Eħħ ! Adiwenni 09 sb

- Tassebgan-d lqerħ. leħzen...

➤ **Uk ! [uk]**

Md : - Uk ! Lħemdullah...

Uk ! Adiwenni 30 sb

- Qqaren-tt yiwen mi ara yesteeħu γef kra n teekumt (ama d cyul, ama γef lxebd...

➤ **Ihuh ! [ihuh]**

Md : - Ihuh ! Nniγ-as ad t-ceyyeey, dayen ihi, anef-as.

Ihuh ! Adiwenni 03 sb

- Ssaxdamen-tt yiwen mi ara yesħisef γef kra itifaten.

➤ **Iiih ! [i :h]**

Md : - Iiih ! Mmi ur yeweir ara akk.

Iiih ! Adiwenni 05 sb

- Tuhut-a temmal-d amdan mi ara itebbet γef tyawsia.

➤ **Haa ! [ha :], hader ! [ħədər], balak ! [balak]**

Md : - Haa ! I wumi tetteawaded ameslay-agħi.

- Hader ad as-tiniż i yemma !

Ha ! Adiwenni 05 sb

Hader ! Adiwenni 09 sb

- Temmal-d anebbeh n umdan i wayed.

Aħric III

Aħric n teslejt

➤ Iħii iħii ! [ihi : ihi :]

Md : - Iħii iħii ! D acu akka ara yi-txedmed ? Ugadej.

Iħii iħii ! Adiwenni 06 sb

- Tuhut-a tessebgan-d yiwen mi ara yeggal, ney mi ara d-icax γef wayed, aneggaru-a ur yestżeerif ara yes-s.

➤ Wwaah ! [Wa :h]

Md : - Wwaah ! Akka i d-qqaren tujur.

Wwaah ! Adiwenni 07 sb

- Qquareen-tt mi ara tili lħaġa ur tettwaqen ara, ney ur tumined ara s yes.

➤ Ahakan, aha ! [ahakan aha], uhhu ! [uHuh]

Md : - Ahakan, aha ! Cfū fell-as mlih.

Md : - Uhhu ! Haca ma ur d-yusi baba-k.

Ahakan, aha ! Adiwenni 13 sb

Uhhu ! Adiwenni 18 sb

- Tuhut « Uhhu ! », qqaren-tt mi ara teggaled γef yiwen, ma yellā d tuhut « Ahakan, aha ! », temmal-d mi ara teṭfed ccaħna γef yiwen.

➤ Ihuuh a rebbi ihuuh ! [ihu :h a ɻəBi iħu :h], ihuuh ihuuh ! [ihu :h iħu :h]

Md : - Ihuuh a rebbi ihuuh ! Ur tezmirej ara ad ten-ṭafed.

Ihuuh a rebbi ihuuh ! Adeweni 15 sb

- Ssaxdamen-tt mi ara yili yiwen ur yetthebbir ara, ur yeclie ara.

➤ Hħuh ! [Huh]

Aħric III

Aħric n teslejt

Md : - Hħuh ! Yak ur teseið d acu yeđran ?

Hħuh ! Adiwenni 22 sb

- Qqaren-tt mi ara tedru twayit tamuqrant.

➤ **Uf ! [uf]**

Md : - Uf, uf ! Akka d asawen win i yehlaġen ad d-iruħ γur-i.

Uf, uf ! Adeweni 23 sb

- Ssaxdamen-tt mi ara yetmella, ney mi ara yeċċu yiwen (ama γef tħawsa, γef léebd...)

➤ **Yaah ! [ya :h]**

Md : - Yaah ! safikid akka, tugi tugi, ad nzer

Yaah ! Adiwenni 17 sb

- Qqaren-tt yiwen mi ara yewhem γef wayen i γef ur yedmi.

➤ **Yahyahah ! [yahyahah], yahyah ! [yahyah]**

Md : - Yahyahah ! D acu i d-txedmed εni ?

-Ahakan, anef.

Yahyahah ! AdIweNni 34 sb

- Temmal-d yiwen mi ara k-yeħcem.

➤ **Ahaah ! [aha :h]**

Md : - Ahaah ! D acu i d-iruħen

Ahaah ! Adiwenni 33 sb

- Yessexdam-itt yiwen mi ara s ifut kra, akken i d-tessebgan dayen yiwen mi ara as-tedru twayit.

Aħric III

Aħric n teslejt

III-2- Aserwes

Tafelwit

Rafur	Weqqas
Aha !	Aha !
Aha ah !	Ačča ačča ! Aha ah !
Ih ih !	Ih ih !
Wannay ! Annay !	Wannay ! Aywah ! Iwah !
Ihuh !	Ayhuh ! Ihuh !
Aa....ala !	Heee kra !
Aaaaa... !	Aaaaa.... !
Aεukaan !	Aha ah ! Aha !
Ih !	Ih ! Nihqa !
Ha ! Hader ! Balak !	Ha ! Balak !
Ihii ihii ! Ihiih !	Ihii ihii ! Lxir lxir !

Aħric III

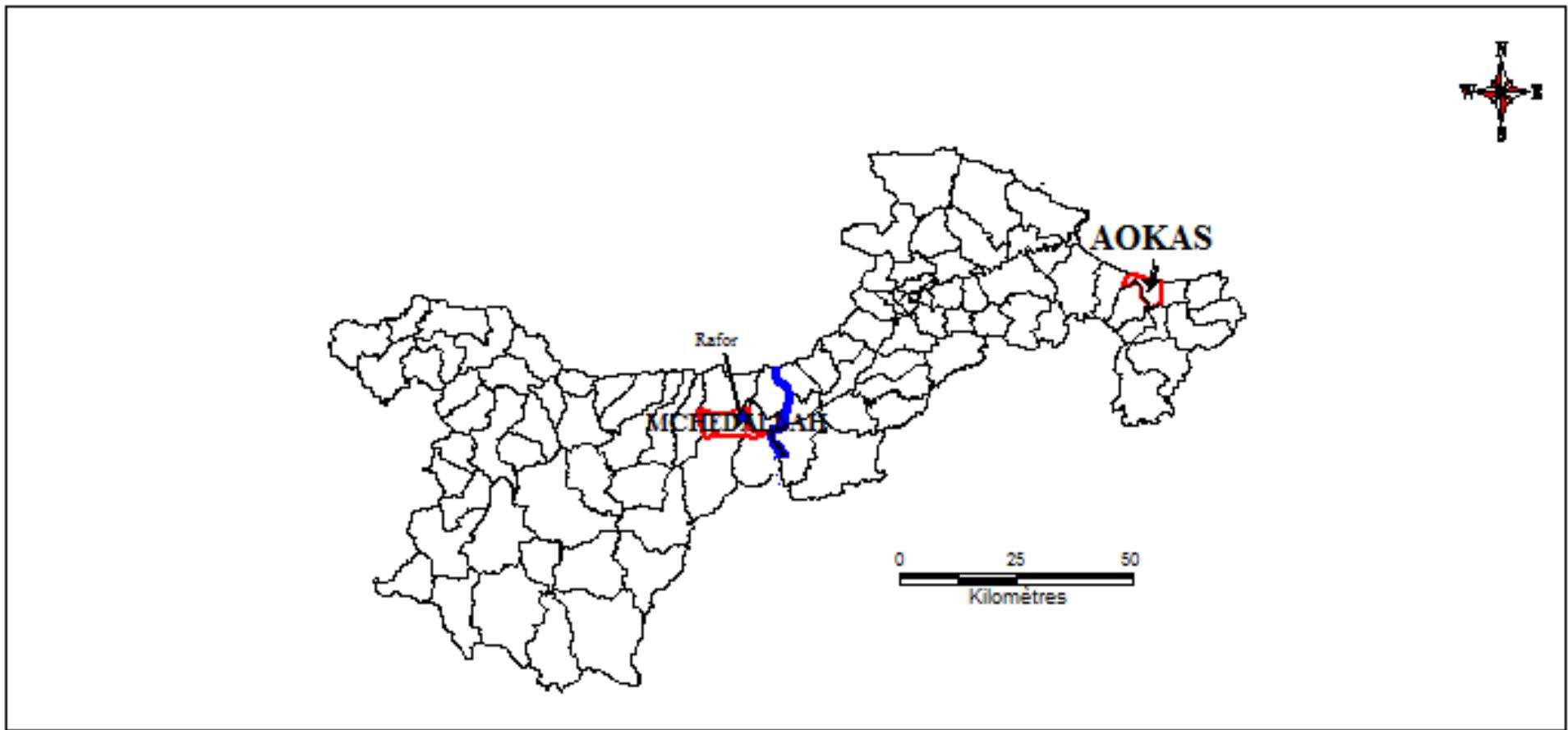
Aħric n teslejt

Aaa....aaa !	Aha ahaaaa !
Ah d acu-t !	Ah d acu-t !
Eħħ !	ehħ ! Ahlilu !
Aεiiiy !	ahiih !
Ihuuh !	ay huh ! Ihuh !
Alih alih !	ali li ! Alih alih !
Awaah !	Awaah !
Uuuh !	Uuuh ! Uuu !
Aaa... !	Aaa... !
Ala ala !	Uhu uhu !
Ahakan aha !	Aha !
Εεeq ! Bbeh !	Εεeq !
Ihuuh a rebbi ihuuh !	Ay huh a rebbi ay huh !
Iha !	Ay huh !
Llah llah ! Ger ger ! Ger ger i gar !	Llah llah ! Ger get ! A ṭahlillu !
Ter ter ! Ahlil !	
Yyah !	Akka ! Anka !
Ccah ! Nnah !	Ccah !
Uhhuh ! Uhu !	Attaya ! Hattaya !

Aħric III

Aħric n teslejt

Nnay !	Anniy ! Nneaya !
Uuh !	Idya ! Aah !
Aha iii ! aya !	Uhu !
Hħuh !	Heh ! Huh !
Uf !	Uf !
Buhbuh !	Buhbuh !
Aaw !	Aaw !
Wwah !	Ah hah ! Hhi !
A nnger ! a lwexxdat !	A nnger ! A leyben ! A tareyyet-im
Ay !	Eay ! Ay ! Uy !
Aaaε !	Aaah !
Uk ! Huk !	Uk ! Ukit !
Alalalaaaalala !	Alalala ! Ahlalala !
Aεukaan ziġ !	Ziġent akka ! Ziġ !
Yahyahah ! Yahyah !	Yahyah !
Ahah !	Ahah !



Takerda n ussisen n temnađin

Taggrayt

Taggrayt tamatut

Taggrayt tamatut

Tazrawt-nney d tazrawt tasnamkant n tuhutin deg snat n temnađin, Rafur d Weqqas, aglam d userwes.

Deg umahil-a nessawed negmer-d azal n 57 n tuhutin, nexdem tasleđt i wazal n 45, nga i yal yiwen tasleđt, neglem-it-id, nessegza-t-id syin nga aserwes n tuhutin gar snat temnađin-a (Rafur- Weqqas).

Ma yella nuyal γer tesleđt-nney, nufa-d kra n tuhutin mgaradent deg umawal (asemmi), maca anamek kif kif, md : Tamnađt n Rafur qqaren, **aha ah !**, Weqqas qqaren, **ačča ačča !**, anaf dayen **uhhuh !** Deg Rafur, **attaya !** Deg Weqqas. Nufa-d kra n tuhutin llant deg temnađt n Rafur, ulac-itent deg temnađt n Weqqas, md : **Bbah**, **addex**..., akken dayen zemrent ad ilint deg Weqqas, ulac-itent deg Rafur, md : **aṭahillu**..., nufa-d dayen tuhutin kif kif-ident deg unamek akked deg ugsusru, md : **Ahah , ccah**...

Deg taggara ad d-nini leqdic-a d asurif amectuh deg yiwen n unadi meqqren, dya nessaram wid ara d-yasen γer sdat ad kemmlen anadi deg tayulin yemgaraden ara yesnernin tutlayt tamaziyt.

Adlismuy

Adlismuy

- 1- BURIDANT Claude., (2006) « L’interjection : Jeux et enjeux », in langages n° 161-164.
- 2- DUBOIS J et al., (1994) : *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*, Ed Larousse.
- 3- LEHMAN A. & MARTIN BARTHET F., (2002) : *Introduction à la lexicologie sémantique et morphologie*, Ed NATHAN, Paris.
- 4- SAUSSURE F., (1994) : *Cours de linguistique générale*, Ed ENAG.

Isegzawalen

- 1- "Amawal n tmaziyt tatrart "(1990) , Bgayet.
- 2- "Amawal n tmaziyt tatrart "(2004) , Bgayet.
- 3- BERKAI A., (2009) : *Lexique de la linguistique Français -Anglais – Tamaziyt*, Ed ACHAB, Tizi-Ouzou.

Ijençađ

Amawal

Tamaziyt	Tafransist	Imawalen
Agensas	Représentant	Amawal n tmaziyt tatrart (1990) : 11
Agetnamek	Polysémie	Berkai. A. A. (2009) : 138
Aglam	Description	Amawal n tmaziyt tatrart (1990) : 11
Aguttu	Limite	Berkai. A. A. (2009) : 114
Alyac	Morphème	Berkai. A. A. (2009) : 121
Amagrad	Article	Amawal n tmaziyt tatrart (1990) : 16
Amernu	Adverbe	Berkai. A. A. (2009) : 57
Amettwazan	Destinataire	Berkai. A. A. (2009) : 82
Anisem	Nominal	Berkai. A. A. (2009) : 125
Armeskil	Invariable	Berkai. A. A. (2009) : 108
Asaka	Cas	Berkai. A. A. (2009) : 69
Aserwes	Comparaison	Amwal n tmaziyt tatrart (2004) : 31
Askasi	Débat	Amawal n tmaziyt tatrart (1990) : 83
Aslales	Onomatopée	Berkai. A. A. (2009) : 128
Asnamkan	Sémantique	Berkai. A. A. (2009) : 151
Assay	Relation	Berkai. A. A. (2009) : 147

Aynamek	Monosémie	Berkai. A. A. (2009) : 120
Azmul	Signe	Berkai. A. A. (2009) : 152
Inaw	Discours	Berkai. A. A. (2009) : 84
Inumal	Indicateur	Berkai. A. A. (2009) : 105
Asamar	Proposition	Berkai. A. A. (2009) : 142
Izen	Message	Berkai. A. A. (2009) : 117
Tabruyant	Parteil	Berkai. A. A. (2009) : 133
Taggayt	Catégorie	Berkai. A. A. (2009) : 69
Tagrumma	Ensemble	Berkai. A. A. (2009) : 89
Tamegdiwt	Synonymie	Berkai. A. A. (2009) : 159
Tamezzult	Logique	Berkai. A. A. (2009) : 115
Takunt	Exlamation	Berkai. A. A. (2009) : 91
Tasmilt	Commission	Amawal n tmaziyt tatrart (2004) : 29
Tasnalyamkant	Morphosémantique	Berkai. A. A. (2009) : 121
Timuliwin	Signaux	Berkai. A. A. (2009) : 152
Tinawt	Enoncé	Berkai. A. A. (2009) : 89
Tizin	Par approximation	Amawal n tmaziyt tatrart (1990) : 61
Tuhut	Intejection	Berkai. A. A. (2009) : 159
Tumast	Essence	Amawal n t maziyt tatrart (2004) : 54

Udus	Syntagme	Berkai. A. A. (2009) : 159
------	----------	----------------------------

1

- Ax ruh, efk-as-t tura kan.
- **Aha ! Zreb, aha ah ! Zreb.**
- Ax ruh, akken.

2

- A Tawes.
- D acu ?
- Ad iyi-t-tirid ?
- Wanney !** Almi i d-ddmey ad γrey, rju alamma sleqel.
- Dayen dayen, ur d iyi tt-tiri ara, dayen dayen.

3

- Kamilya, yellä Kamel dinn-a ?
- Ala, ulac-it
- **Ihuh !** Nniγ-as ad t-ceyyeeγ, dayen ihi, anef-as.

4

- Ihuu, dacu i txeddmeg akka ?
- **Aa...ala !** Walu.
- Wexxar kan, **aaaaa !** Ad as-iniγ i yemma !
- **Aεukaan !** Aha a sidi, zeema ad as-tini, ruh, dacu i tetrajud, bezzaf tættled ?

5

- Semħ-iyi, ziġi mmi-m, yewżeer.
- **Iiħ !** Mmi ur yewżeir ara akk, ha i wumi tetteawa qed ameslay-agħi ?

6

- Mebla yemma-m ad teiwa qed ad tefxied bla ma teccawred-iyi-d ad akem-nnej.
- **Iħiix ! Iħiix !** Dacu akka ara yi-txedmed ? Ugadej.

7

- Sliġ azekka ad teżrem.
- **Wwah !** Akka i d-qqaren tujur.

8

- Akka d asawen ġur-k ad afej Jeġġiga tkecm-d s axxam-agħi-nnej, ur tettwaliġ ara d agħi.
- Ayjer a yelli, dacu im-texdem, buċiċid ad kem iceħden, ayjer.

Aaa...Aaa !

9

- Sliġ Karima n Nanna Faċma texdem laksida.
- **Ah ! Dacu-t !**
- Yerna meskint terrez deg aera.
- **Eħħ !** Nnay a Rebbi, melmi akka melmi ?
- Ass-nni n ssebt. **Hader !** Ad as-tini qed i yemma.

10

- Ur iyi-d-qqar ara ad tefyed akken ?
- Ah, dacu yellan deg-s ?
- **Aεiiy !** Ad rwun medden taðsa, ruh ad tbeddled, ruh.

11

- A Kaysa, tezrid, lecyux aseggas-a, xedmen lagrib, dacu i xedmen, xedmen-ay aprublam, ttawin-d lhuquq s yes-nney. Ddurus haten akka d aεemmuc, leataba ulac, ur nezri dacu ara nexdem ?
- **Ihuuh !** Annect-agı akk, setearfeγ.

12

- Teččured lhilat-nni n waman ?
- Ahhh... , ttuy.
- D ayyul, yerna nniγ-am-d.
- Aqli,tura ad ruheγ.
- **Alih, alih !** ttebbeg ssin.

13

- Azekka, yak ad tedduq yid-i,
- **Aawwah !** Ur tedduy ara.
- **Uuuuh !** Tennið ad dduy.
- **Aa !** Dayen, ur zmireγ ara.
- Syixef-im, di leenaya Rebbi.

Asagem

- Ala, ala, ur tedduy ara.
- **Aawi ! Ahakan, aha !** Cfu fell-as mliħ, am ass-a, ad d-neṭqed fell-i.

14

- Dacu d rriħa-agı ?
- Buzelluf.
- **Ξεeq !** Yir rriħa i yesxa.

15

- Ayyer akka, ayyer ? Dacu d lecyal-agı ? **Ihuuh a Rebbi, ihuuh !**
- Xdem ihi kemmini ?
- **A ddex !** Mačči akka-a i xeddmien medden lecyal akk.

16

- Kamilya, kker xedm-ay-d a yelli cwiṭ n tegzert, kker.
- **Ihaaa !** Qerħent-iyi tuyat-iw !
- **Llah llah !** Ad tzewġemt kennemti, ad txedmemt ixxamen.

17

- Hqa, tenniḍ-as belli mačči ines, ilaq ad ti-d-yerr.
- **aah !** Nniγ-as, yerna tugi ad iyi-t-id-tefk.
- **Yaah !** safikid akka, tugi tugi, ad nzer.

18

- A Nanna n yebxax, hqa mmi-m yewwet-iyi.

- **Uhhuh !** Haca ma ur d-yusi baba-k.

19

- Tezrid, ass-a ur teyrid ara akk, cfu, adak-iney gma-k. **Nnay !** Tenyid-ay.

20

- Aha a Kenza, aha ! Dacu tetrajud ?

- Ala.

- Ammer d lyaci nniđen d tazzla, ar nekkni kan.

- Yehway-yi-d.

- **Bbeħ !** Rrez akin fell-i. Ar akka d asawen ad d-iniđ a Kaysa efk-iyi-d lhaġa, ad tezred.

- Celħeġ.

- Ihuh a Rabbi, ihuh ! ur tezmired ara ad ten-tafed.

- **Uuuh !** Dayen dayen, awi-d

- Muquel efk-as-t diractemmu s afus-is γur-m ad am-truħ.

- Atan kan dayen.

- **Iħ ih !** ANSI ad d-γermey nekkini ?

21

- Iy, ffey kan sya agi.

- **Aha !**

- Ala, ur ttefγey ara, d ddreε.

22

- Hqa, ass-nni, letnayen-nni, mi nruḥ nekk d Samiya-nney ar Bgayet, tezriḍ, tedra yiwit n laksida di Leqsar, wahmey. Akamyun yewwet yiwit n tunibil, yewwet-itt yessafg-itt.

- **Hħuh !** Yak ur teseiḍ d acu yedran ?

- **Aawwah !** Ur teseiḍ dacu yedran. Mi tunibil-nni yerra-tt d rrmim, wehmey, yeξni amek menen ?

23

- A Kaysa, Kaysa.

- D acu, **uf !**

- Ad am-teqkar Nanna Malika, rwah.

- **Uuuh !** Dacu tebja tinna dayenni γur-i ?

- Ur zriy ara.

- **Uf, uf !** Akka d asawen win i yi-iħlaġen ad d-iruḥ γur-i, maċči d nekk ara iruhen.

24

- **Ah !** Eni ulac tislit-im ad akem-txiwen ?

- **Buhbuh a yelli wuh !** Mehsub mi tella tekkes-iyi lhif.

25

- Azul a Dalila.

- Azul a Kaysa, amek ihi ?

Asagem

- **Aaa....!** Ulac akk amek
- Ayyer ? Dacu yellan eni ?
- Nniy-am, feccin-d likzama, Larbea ad nesəaddi.
- **Aaw !** Dija, **awwaah !** Ur qebbel ara akk.
- I tura nitni ficcined, nekni ad neseeddi, dayen kan ara yedrun, dacu tyiled ?
- Yeəni, ad d-iniy sseh sseh.
- D acu ?
- **Aħlil !** Ma llan yergazen di tmurt-agħi.
- Yaxxi, welleh ar tt-id-tufiq. Ihi, ass n ttlata ad nruħ.
- A rruħ, yella dacu i d-fficcin d ajdid ?
- **Aawwah !** Ulac.

26

- A yemma, ziġi medden ufan-iyi akk, nekk mi ħwaġey lhaġa ur ufiġ yiwen.
- A nn̄ger-im, a lwexdat-im, **ccah, nnah !** Xaṭer asmi im-heddrey, ur tumined ara.

27

- Nney, d acu i kem-yuyen a Dalila ?
- **Ay !** yenya-iyi uqerruy-iw, yerna iquerħ-iyi mliħ.
- **Mmm.... !** Weħmey ayyer yessusem akka uxxam.

28

Asagem

- Seg ssbeh, netta itett.
- Ayγer ? Nniγ-am, idelli i teččid tabbaṭ n ccakula, weħdem.
- **Aaaε!**
- Dacu ?
- Ayγer teskiddibed, ayγer ?

29

- Ass-agı, tenna-yi-d Kahina, belli ħercey mliħ di frunsi, yerna heddrey-tt xir-nwen akk.
- **Baabaabaabaabaaaa..... !** D taweerant-nni.

30

- Dalila, dalila.
- Wiii.
- Yyay kan ddem-n tabidunt-agı n waman.
- Aqliyi-n.
- Zreb ah.
- **Uk ! lhemdulleh mi d-tewdex, ax ddem, zreb.**

31

- Fayza, rwaħ kan.
- Aqli-yin, rju kan cwiṭ.
- Err kan winna s amtiq-is.

- Aha ah ! Err-it.

- **Alalalaaaalala ! Aεukan ziγ !** Ur tfehem ara akk, err-it.

32

- Nniγ-as i baba, yeqbel ad tedduq yid-i.

- **Aaaaε ! Stærfeγ.**

33

- A Kaysa la final-nni leεca-yi i tekfa.

- **Ahaah ! D acu i d-iruhēn.**

34

- **Yahyahah ! D acu i txedmed εni ?**

- Anef kan, anef.